

Elena BOTNARI,*doctor în drept, lector superior univ.*

Una din fazele aplicării dreptului de către organele competente de stat, premergătoare elaborării și emiterii actului de aplicare, este interpretarea normei (normelor) selectate din sistemul dreptului în vigoare. Agentul interpretării, el și agentul aplicării, recurge la diverse procedee, tehnici și principii de interpretare a normelor. Ceea ce ne preocupă în contextul demersului efectuat, sunt principiile interpretării care nu-și găsesc loc în fiecare sursă de Teoria Generală a Dreptului.

Bunăoară, S. Popescu se limitează doar la enumerarea principiilor interpretării, pe care le califică ca “mai mult sau mai puțin precise, mai mult sau mai puțin imperative”, rezervând interpretului spațiu pentru stabilirea sensului și conținutului principiilor. “a) Normele juridice trebuie să fie întotdeauna astfel interpretate, încât efectul lor să fie asigurat. Este inadmisibilă interpretarea care ar anula efectul practic al normei. b) Tăcerile legii pot fi interpretate în favoarea libertății de acțiune. Tot ceea ce nu este interzis, este permis. c) Trebuie să fie asigurată continuitatea de interpretare. Atunci când s-a consolidat o anumită interpretare a legii, ea nu trebuie schimbată cu ușurință. d) Atunci când un text este susceptibil de mai multe interpretări, nu se poate reține interpretarea care ar duce la rezultate injuste, inechitabile din punct de vedere economic și social” [1, p.294].

I. Dogaru, D.C. Dănișor și Gh. Dănișor arată următoarele principii de interpretare, care diferă puțin de cele nominalizate mai sus din punct de vedere conceptual, dar mai mult se deosebesc după “haină”, adică enunțare. Acestea sunt:

1. “Tot ce nu este prohibit este permis”. Tăcerea legii trebuie interpretată în favoarea libertății de acțiune a individului. Principiul lărgeste sfera libertăților individuale, dar nu și a puterilor autorităților publice.
2. Regula continuității interpretării. Interpretarea stabilită într-un sens nu trebuie prea ușor modificată în vederea stabilității raporturilor juridice.
3. Principiul efectului util. Legea trebuie interpretată în sensul în care își găsește aplicarea.
4. Controlul interpretării în raport cu rezultatul practic. În cazul mai multor interpretări ale aceluiași text se urmărește rezultatul practic,

eliminându-se cele absurde, indezirabile, injuste, antisociale, etc.

5. Dispozițiile generale nu derogă de la cele speciale. Dacă la o situație se aplică două norme una generală, alta specială, atunci preferință în aplicare se va da normei speciale.
6. Trebuie să interpretăm totdeauna cu bun simț. Altfel zis, prevalarea sensului uzual al cuvintelor [2, p.403-404].

Gh. Mihai specifică că principiile interpretării nu sunt principii ontologice însă principii metodologice. “Deoarece interpretarea este metodă, ea are principii de metodă” [3, p.161]. Aceste principii nu se vor confunda cu principiile logice (identitatea; noncontradicția; terțul exclus) cărora li se subordonează orice interpretare juridică. Principiile interpretării sunt înfățișate argumentat de Gh. Mihai, de aceea ne raliem la raționarea autorului.

1. Principiul unității dintre litera și spiritul legii: “spiritul legii” poate fi înțeles ca “spirit al legiuitorului”, dar și ca un ansamblu de principii naturale, cărora urmează să se subordoneze orice legiuitor și care sunt temeiuri ale tuturor actelor normative. Dezechilibrul între “spiritul” și “litera” legii conduce la abuz de drept, la fraudă legii, la încălcarea echității.
2. Principiul supremației voinței legiuitorului. Voința legiuitorului nu se identifică cu spiritul legiuitorului, după Gh. Mihai. Voința legiuitorului subordonează spiritul legiuitorului, iar acesta spiritul legii. Voința legiuitorului o subordonează pe cea a judecătorului. Cea mai bună lege este aceea care lasă cât mai puțin la aprecierea judecătorului și cel mai bun judecător este acela care, în hotărîrea sa se întemeiază în așa fel pe lege, încît arbitrarul să fie cât mai redus. Respectiv, aceasta este și imaginea indirectă a celui mai bun legiuitor.
3. Principiul contextualizării. Interpretarea se efectuează în cadrul sistemului dreptului, corelîndu-se norma interpretată cu instituția juridică și ramura de drept corespunzătoare.
4. Principiul evaluării. Potrivit acestuia, interpretul nu trebuie să facă distincție acolo unde legea în vigoare nu distinge (*ubi lex non distinguit, nec nous distinguere debemus*). Cînd un text pare ambiguu sau absurd, instanța trebuie să rețină sensul cel mai favorabil acuzatului (pîrîtului) (*in dubio pro reo*).

5. Principiul corelării. Principiu formulat în latina *lex posterior derogat priori*. Conform acestuia, aplicarea simultană a legilor nu este realizabilă sub aspectul logic și practic. Se alege o lege din două, legea

posterioră este preferabilă, fiind prezumată mai bună. În caz contrar se aplică legea anterioară (*lex priori*), importantă pentru favorizarea acuzatului (pîrîtului), dacă nu este abrogată de cea posterioră. Un alt principiu complementar la *lex posterior derogat priori* este *generalialia specialibus non derogant (specialia generalibus derogant)*. Conform acestuia, în cazul în care unei situații i se pot aplica două norme, una generală, alta specială, se va aplica cea din urmă. Norma specială trebuie interpretată restrictiv. Baza interpretării restrictive este principiul *exceptio est strictissimae interpretationis*. Excepțiile sînt reglementate expres și nu pot fi create prin interpretare, de asemenea, neputînd fi extinse la alte cazuri decît cele prevăzute expres de lege. În caz dacă în legislație lipsește norma specială ce vizează un domeniu al vieții sociale, se aplică normele generale de drept comun [4, p.19].

Alte principii ale interpretării, nominalizate de Gh. Mihai sunt: principiul adecvării formei juridice la semnificația din conținut; principiul coerenței logice și principiul validității juridice [5, p.161-167].

În fine, interpretul, fiind ghidat de principiile-metodă, mai mult sau mai puțin determinate și discutabil enunțate, nu are justificare de a crea noi principii.

Referințe bibliografice:

1. POPESCU, S. *Teoria generală a dreptului*. București: Editura Lumina Lex, 2002.
2. DOGARU, I.; DĂNIȘOR, D.C.; DĂNIȘOR, GH. *Teoria generală a dreptului*. București: Editura științifică, 1999.
3. MIHAI, GH.; MOTICA, R. *Fundamentele dreptului: teoria și filosofia dreptului*. București: Editura All Beck, 1997.
4. *Culegere de Hotărîri ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova (1997-1998)*, ediție specială a revistei *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova* (Supliment al revistei *Legea și Viața*).
5. MIHAI, GH. *Fundamentele dreptului: argumentare și interpretare în drept*. București: Editura Lumina lex, 2000.